

Михайло Ковальчук

СИМОН ПЕТЛЮРА та МІКЛОШ ХОРТІ

*Таємниця
одного листа*

Симон Петлюра та Міклош Хорті: таємниця одного листа

Чимало подій українських визвольних змагань 1917–1921 рр. виявилися забутими або недослідженими внаслідок багаторічного замовчування, фальсифікацій радянської історіографії тощо. Лише останнім часом, після здобуття Україною незалежності, історики отримали можливість об'єктивно й повною мірою дослідити перебіг буремних подій 1917–1921 рр. в Україні. Серед величезного обсягу архівних матеріалів є чимало документів, практично невідомих не лише широкому загалу, а й вітчизняній історичній науці. Віднайдення і публікація їх дослідниками становлять важливу складову процесу історичного дослідження, проливаючи світло на маловідомі або й зовсім невідомі сторінки історії визвольних змагань.

Увазі читачів пропонується один з таких невідомих до останнього часу архівних документів. Серед матеріалів архіву військового міністерства Української Народної Республіки, що зберігаються в Центральному Державному Архіві Вищих органів влади та управління (ЦДАВО) України, нами було знайдено текст неопублікованого і фактично невідомого листа глави Угорської держави адмірала М. Хорті до голови Директорії УНР Головного отамана С. Петлюри.

Лист було написано 11 лютого 1921 р., тобто майже через три місяці після того, як останні частини української армії були змушені з боями залишати рідну землю під тиском переважаючих більшовицьких військ. Лист висвітлює ставлення адмірала М. Хорті до останніх подій в Україні. Висловлюючи щире співчуття національно-визвольній боротьбі українського народу, М. Хорті засвідчив у ньому глибоку повагу до її провідників.

"Я припускаю, що між долею Вашої країни і моєї існує певна аналогія, що утворена більшовизмом", — зазначає М. Хорті в листі. Звичайно, таке порівняння було зовсім не випадковим. Угорщину і Україну справді в багатьох відношеннях об'єднувала подібність тих історичних випробувань, що випали на їх долю протягом 1918–1920 рр. Після завершення Першої світової війни обставини подальшого державного буття обох країн значною мірою визначалися переможними державами Антанти, причому доля як Угорщини, так і України вирішувалась у Парижі, власне, без їх участі. Обидві країни зазнали значних соціальних потрясінь та заворушень, що збіглися в часі з експансією російського більшовизму (щоправда, Україна ще й стала жертвою відкритої агресії з боку більшовицької Росії). Протистояння більшовизму й утвердження національної ідеї призвело в обох країнах до сплеску збройної боротьби. Її очолив харизматичний лідер, з ім'ям якого почала пов'язуватися не лише консолідація національного табору, але й сама національна ідея взагалі. В Україні таким лідером був С. Петлюра, в Угорщині ним став М. Хорті.

Міклош Хорті Надьбаньяї походив з родини збіднілого угорського дворянина. Він народився у Кендереші 18 червня 1869 р., отримав освіту у військово-морській академії у Фіумі (Ріена), тривалий час був флігель-

ад'ютантом цісаря Австро-Угорщини Франца-Йосифа. Під час Першої світової війни М. Хорті командував крейсером австро-угорського флоту в ранзі капітана I рангу. В лютому 1918 р. його було підвищено у званні до контр-адмірала і призначено головнокомандуючим військово-морським флотом Австро-Угорщини¹.

Як відомо, 11 листопада 1918 р. підписанням Комп'єнського перемир'я фактично закінчилася Перша світова війна. Переможені Антантою Центральні імперії переживали гостру внутрішню кризу. Габсбурзька монархія на цей час уже не існувала як єдине ціле, розпавшись на окремі національні держави. Державну незалежність проголосила й Угорщина, що стала республікою.

М. Хорті був безпосереднім свідком кризи, що охопила Угорщину після листопадових подій 1918 р. Країна переживала загострення соціальної напруженості. Різні політичні сили вели боротьбу за владу. Особливу активність виявляла створена групою угорців — членів Російської Комуністичної партії (більшовиків) на чолі з Б. Куном Комуністична партія Угорщини. Становище ускладнювалося ще й кризою зовнішньополітичної орієнтації: держави Антанти в ультимативній формі вимагали від Угорщини значних територіальних поступок на користь переможців. Усе це значною мірою дестабілізувало ситуацію в країні, підривало авторитет уряду. Вимоги Антанти викликали в угорському суспільстві невдоволення і стихійний протест. Нарешті, 20 березня 1919 р. уряд Угорської Народної Республіки, відмовившись виконати диктат Антанти, подав у відставку. Наступного дня президент країни М. Карої передав владу комуністам, які відразу ж проголосили Угорщину радянською республікою².

Радянський уряд Угорщини оголосив про передачу влади до рук пролетаріату, проведення курсу на побудову в країні комунізму, повну ідейну і духовну спільність з більшовицькою Росією. Це, зрозуміло, означало і боротьбу проти "капіталістичних імперіалістів" Антанти.

Реакція останніх не примусила на себе довго чекати. В наступ проти Угорської Радянської Республіки перейшли війська Румунії й Чехословаччини. І хоча армія УРР зуміла відбити наступ і навіть захопила частину Словаччини, становище угорських комуністів було досить важким. В Угорщині почали спалахувати антикомуністичні повстання. Кількість осередків боротьби проти комуністичного режиму в країні невпинно збільшувалася. Наприклад, у Сегеді виник альтернативний уряд Д. Карої, в якому М. Хорті (він же віце-адмірал) обійняв посаду військового міністра. У цей час М. Хорті активно займався організацією добровольчих військових загонів для боротьби з комуністами.

Наприкінці липня 1919 р. становище угорського радянського уряду стало практично безвихідним. Румунські і чехословацькі війська перейшли в контрнаступ, просуваючись до столиці Угорщини Будапешта. 1 серпня комуністи передали владу "профспілковому" уряду, що відразу ж почав скасовувати розпорядження своїх попередників. 4 серпня румунські війська вступили до Будапешта³.

З падінням радянської влади в Угорщині не було остаточно розв'язано політичну кризу. Держави Антанти не визнали новий прогабсбурзький уряд І. Фрідріха. За цих умов головнокомандуючий угорською національною армією віце-адмірал М. Хорті заявив про орієнтацію на Антанту та готовність придушити більшовизм у країні. На цей час вже вдалося створити міцну боєздатну армію. 16 листопада 1919 р. війська М. Хорті ввійшли до Будапешта. Було створено новий коаліційний уряд.

Таким чином, М. Хорті фактично очолив державу. 1 березня 1920 р. парламент Угорщини обрав його регентом⁴. Чимало прихильників М. Хорті штовхали його до здобуття корони, проте він волів залишатися регентом країни.

Тріанонська мирна угода між державами Антанти та Угорщиною,

підписана 4 червня 1920 р., була складовою ланкою Версальської системи у повоєнній Європі. Тріанонський мир ліг важким тягарем на Угорщину, оскільки зобов'язував її до сплати значної суми репарацій, скорочення армії (до 35000), територіальних поступок (терен країни зменшився з 282 тис. км² до 93 тис. км², тобто більш, ніж утричі). Крім виконання умов мирної угоди Угорщина мала ще й подолати внутрішню соціальну кризу. Чимало її мешканців убачали запоруку успішного вирішення цих складних завдань в позиції глави держави, що проголосив своєю метою відновлення "великої Угорщини", повернення втрачених теренів, боротьбу з більшовизмом тощо. Ця сформульована М. Хорті програма лягла в основу угорської зовнішньої політики у міжвоєнний період.

Українсько-угорські відносини в добу 1918–1921 рр. так і не стали до цього часу предметом повноцінного історичного дослідження ні в українській, ні в угорській історіографії⁵. Очевидно, це пояснюється насамперед тим, що вони в цей час не відзначались особливою активністю тощо. Обидві молоді держави переживали внутрішню дестабілізацію і революційний хаос. Це, звичайно, зумовлювало зосередження їх уваги передовсім на подоланні внутрішніх труднощів. Проте, на нашу думку, українсько-угорські зв'язки в цей час усе ж становлять чималий інтерес для дослідників. Адже події, що відбувалися в обох країнах протягом 1918–1919 рр., були певним чином взаємопов'язані. Ситуація в Угорщині справляла чималий вплив на перебіг подій в Україні, а від фіналу збройної боротьби на теренах України значною мірою залежала і доля Угорщини.

Перші українсько-угорські дипломатичні контакти припадають на кінець 1918 р., але пов'язані вони не з відновленою у листопаді — грудні 1918 р., після повалення в Україні гетьманського режиму, Українською Народною Республікою, а з проголошеною на українських землях Австрії Західно-Українською Народною Республікою (ЗУНР). Угорщина була однією з небагатьох держав, що дозволила на своїх теренах діяльність дипломатичного представництва ЗУНР. Представником ЗУНР в Угорщині став Й. Біберович. Відносини між Будапештом і Станіславовим у цей час були досить дружніми. 30 грудня 1918 р. президент ЗУНР Є. Петрушевич, переїжджаючи з Відня до Галичини, мав у Будапешті зустріч з президентом Угорщини М. Карої. Було підписано угоду про надання угорською стороною значної кількості зброї Галицькій армії (в Галичині вже палахкотів українсько-польський збройний конфлікт)⁶. Проте виконанню цієї угоди перешкодили у січні 1919 р. спроби Галицької армії взяти під свій контроль Закарпаття, що входило до складу Угорщини⁷. Втім, на початку березня 1919 р. представниками ЗУНР та Угорщини було підписано в Будапешті угоду про надання Угорщиною Галицькій армії значної кількості зброї й амуніції в обмін на бориславську нафту і бензин.

На початку 1919 р. в Угорщині почало діяти і дипломатичне представництво Української Народної Республіки, що мало статус надзвичайної дипломатичної місії. Його очолив М. Галаган. Проте контактів між Будапештом та Києвом у цей час практично не існувало. Угорщина, як уже зазначалося, переживала внутрішню кризу; Україна ж була повністю поглинена справою свого захисту від збройної агресії більшовицької Росії. На цей час більшовики окупували східну частину України разом зі столицею країни, Києвом. Постійні переїзди українського уряду в умовах бойових дій, зрозуміло, не сприяли налагодженню з ним дипломатичних відносин. Угорщина, як і інші держави, не мала свого представника при урядові УНР.

Тож у цих умовах українська місія змогла лише час від часу вмішувати в угорській пресі короткі інформаційні замітки про події в Україні. До речі, паралельна діяльність в Будапешті місії ЗУНР на чолі з Й. Біберовичем викликала невдоволення представників УНР, які марно намагалися включити її до свого складу⁸.

21 березня 1919 р. до влади в Будапешті прийшли комуністи, і Угорщину було проголошено радянською республікою. 13 квітня радянську владу проголошено в Баварії. Робітничі хвилювання та заворушення відбувалися в Австрії. Ці події із задоволенням були зустрінуті в Москві. Гасла "всесвітньої соціалістичної революції" ставали дедалі актуальнішими.

Більшовицьке керівництво у Москві й Києві прагнуло подати збройну допомогу радянській Угорщині. Шлях до Угорщини лежав через Україну — тож більшовицькі війська, долаючи опір української армії, мали якомога швидше вийти за кордон з найближчими сусідами Угорщини — Румунією та Галичиною. "Нас надзвичайно надихнула звістка про перемогу пролетарської революції в Угорщині. Зі збільшеною енергією поспішали ми завершити справу очищення України від військ інтервентів та військ дрібнобуржуазної Директорії, що шукали з ними злуки, — згадував головнокомандуючий більшовицьким Українським фронтом В. Антонов-Овсеєнко. — Ми усвідомлювали необхідність поспішати на допомогу Радянській Україні"⁹.

Таким чином події в Угорщині стали причиною активізації бойових дій на українсько-більшовицькому фронті. В свою чергу, від витривалості української армії залежало, чи вдасться більшовицьким військам прорватися до Угорщини і врятувати угорський комуністичний режим від падіння.

13 квітня 1919 р. В. Антонов-Овсеєнко окремим наказом своїм військам визначив їх завдання. Перша Українська російсько-більшовицька армія мала придушити селянські повстання на Волині й Поділлі, розбити українські війська на Волині, відрізати їх центральне угруповання від Галичини і захопити Тернопіль. Третя Українська російсько-більшовицька армія мала захопити Бесарабію, Буковину і вийти через Румунію до Угорщини¹⁰.

Проте на півдні України значний опір просуванню більшовицьких з'єднань вчинили на початку квітня 1919 р., після взяття більшовиками Одеси, частини Південної і Південно-Східної груп армії УНР. Як згадував потім В. Антонов-Овсеєнко, рух більшовицьких військ тут було сповільнено¹¹. Українські частини, з боями відступаючи, стримували ворога. Лише 16 квітня вони були змушені відступити на терен Румунії. Більшовики вийшли до румунського кордону і готувалися до продовження наступу.

Більшовицьке керівництво у Києві збиралося форсувати наступ на Румунію. Проте 7 травня отаман М. Григор'єв, командир одного зі з'єднань, призначених для наступу, підняв зі своїми військами антибільшовицьке повстання, що відразу ж охопило майже всю Південну Україну. Виступ отамана Григор'єва, на придушення якого більшовикам знадобилося більше місяця, як зазначав В. Антонов-Овсеєнко, зірвав "вже цілком підготовлену військову операцію проти Румунії"¹².

Утративши тимчасово можливість прорватися до Угорщини через Румунію, більшовики вирішили спробувати зробити це через Галичину. Для цього було потрібно розбити армію УНР, що зосередилася на теренах південної Волині та укласти мир з ЗУНР. В останньому, до речі, більшовикам усіляко намагались допомогти угорське радянське керівництво, що навіть підписало із ЗУНР угоду про товарообмін¹³.

Але Українській російсько-більшовицькій армії не вдалося завдати вирішальної поразки українським військам на Волині. Армія УНР протягом квітня—травня 1919 р. стримувала наступ більшовиків на цьому напрямі. Не вдалося більшовицьким частинам також придушити селянські повстання, що охопили у травні 1919 р. Поділля. До того ж, керівництво ЗУНР ігнорувало пропозиції Москви й Києва розпочати переговори¹⁴. Отож, наміри більшовиків подати допомогу Угорській Радянській Республіці через Галичину зазнали невдачі.

Наприкінці травня 1919 р. більшовицьке керівництво у Києві за

вказівкою з Москви було змушене облишити спроби прорватися до Угорщини, оскільки на південно-східних теренах України розпочали успішний наступ російсько-білогвардійські війська. Значну роль у цьому відіграла українська армія на чолі з Головним отаманом С. Петлюрою, що змогла сповільнити темпи наступу більшовиків і допомогла тим самим зірвати їх військові плани.

На жаль, важко сказати, наскільки М. Хорті був поінформований про деталі перебігу військових подій в Україні навесні—влітку 1919 р. Проте після приходу його до влади умови праці дипломатичної лінії УНР значно поліпшилися (за радянської влади місія діяла напівлегально). Ставлення нової угорської влади до українських представників було назагал прихильним і доброзичливим. М. Галаган і його співробітники дістали можливість користуватися всіма правами дипломатичних представників сусідньої держави. Будапешт, таким чином, де-факто визнав уряд УНР.

Наприкінці серпня 1920 р. М. Галагана за власним бажанням звільнено з посади голови української дипломатичної місії в Будапешті¹⁵. Його на цій посаді замінив полковник В. Сікевич, який, хоча й не мав значного досвіду дипломатичної роботи, дуже швидко виявив відповідний хист та здібності. Він зміг зав'язати дружні відносини з багатьма угорськими можновладцями, намагаючись поглибити українсько-угорські відносини.

Як відомо, після поразки збройної боротьби за незалежність України у листопаді 1920 р., уряд та армія УНР опинилися на чужині. Переважна частина української еміграції припадала на Польщу, Австрію, Румунію, Чехословаччину. В Угорщині з 1921 р. також перебувала певна кількість українських військовослужбовців. Угорська влада досить доброзичливо поставилася до українських вояків, надавши їм можливість залишитися на теренах країни (водночас військовослужбовці російсько-білогвардійських формувань підлягали репатріації до Росії). Всі вони — близько 1000 чоловік — були влаштовані на сільськогосподарські роботи і, як доповідав українському керівництву генерал-хорунжий В. Петрів, являли собою "реальну силу, котра заходами Керуючого Справами Дипломатичної Місії в Будапешті Полков. Сікевича організовується і підготовляється до боротьби в слушний час з ворогом на рідному терені за незалежність УНР"¹⁶.

Полковник В. Сікевич неодноразово мав зустрічі з адміралом М. Хорті. Ці контакти не припинялися навіть в умовах завершення збройної боротьби в Україні. Наприклад, 13 березня 1922 р. М. Хорті прийняв полковника В. Сікевича в королівському палаці у Будапешті. Зустріч тривала близько півгодини. "Його Високість зустрів мене надзвичайно привітно, згадав наші попередні зустрічі та розмови, з великим зацікавленням розпитував про П. Головного Отамана, про наше військо, про нашу діяльність, про становище на Вкраїні, при чому висловив свою щирю прихильність до нашої справи і побажання, щоби в цій героїчній боротьбі, яку веде наш народ проти своїх ворогів та гнобителів, остаточна перемога залишилась на нашій стороні", — доповідав полковник В. Сікевич про хід зустрічі¹⁷. За кілька днів він разом з дружиною був запрошений на раут у королівському палаці. Це зайвий раз засвідчило повагу та визнання, якими користувались українські представники в Будапешті.

Проте угорський уряд був змушений у питаннях своєї зовнішньої політики рахуватися з позицією держав Антанти, що не визнали уряд УНР. До того ж, становище української місії ставало дедалі невизначенішим через повну окупацію України сусідніми державами. Тож 15 травня 1924 р., під тиском Антанти, уряд Угорщини скасував дипломатичну місію УНР¹⁸. Цим фактично і завершилися дипломатичні відносини між Угорщиною та УНР.

Пропонований увазі документ тривалий час залишався невідомим

для дослідників. Нам пощастило відшукати згадку про нього у виданій на еміграції, в 1927 р. брошурі "Симон Петлюра"¹⁹, проте, очевидно, текст листа тоді вже вважався втраченим.

Зміст листа цілком відповідає характеру українсько-угорських відносин у 1919—1924 рр. Разом з тим він ставить перед нами нові запитання. Насамперед, чому про існування цього листа було забуто українською еміграційною історіографією? Чому й сьогодні нам так мало відомо про дипломатичні контакти між УНР та Угорщиною — адже наявна інформація засвідчує, що вони неодноразово відбувалися?

Нарешті, в досить загадковому світлі постає перебування в 1924 р. в Угорщині С. Петлюри та прем'єр-міністра уряду УНР в екзилі В. Прокоповича. Власне, таємничою є обмаль інформації про обставини їх перебування в Угорщині; цей період життя С. Петлюри майже не досліджувався істориками. Відомо, що 31 грудня 1923 р. С. Петлюра і прем'єр-міністр В. Прокопович залишили Польщу і переїхали до Угорщини. Угорський уряд доброзичливо поставився до емігрантів. 24 травня 1924 р., після близько піврічного перебування в Угорщині, С. Петлюра та В. Прокопович виїхали до Швейцарії²⁰. На жаль, нам невідомо, чи відбувались у цей час якісь контакти С. Петлюри і з М. Хорті зокрема. На нашу думку, це було б природним з огляду на попередні події, особливо якщо врахувати листування С. Петлюри з М. Хорті у 1920—1921 рр. (знайдений лист було написано адміралом М. Хорті як відповідь на невідомий нам лист С. Петлюри). Якщо ж такі контакти між угорським урядом та екзильним керівництвом УНР мали місце, то чому тоді їх було оповито завісою мовчанки? Чи не тому, що обидві сторони на початку 20-х рр. однаково прагнули змін, які у кінцевому підсумку означали не що інше, як ревізію встановленої Антантою у повоєнній Європі Версальської системи міждержавних відносин? Тож угорсько-українські переговори могли бути розцінені державами-переможницями як потенційно реваншистські й небезпечні, а відтак і навряд чи був сенс їх афішувати.

Проте відповіді на всі ці запитання можуть дати лише подальші архівні пошуки.

Наведений далі текст є перекладом з франкомовної копії листа. Оригінал, очевидно, на сьогодні вже втрачено (до речі, сам лист було написано М. Хорті власноручно, що зазначено в копії). Слід гадати, що копія листа потрапила до архіву військового міністерства випадково і таким чином збереглася.

У тексті документа ми зробили незначні граматичні правки відповідно до норм сучасного українського правопису. Документ є засвідченою копією.

¹ Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней. — М., 1991. — С. 356.

² Там само. — С. 335—336.

³ Там само. — С. 353.

⁴ Там само. — С. 358.

⁵ Ця тема лише частково представлена у вітчизняній історіографії кількома публікаціями, присвяченими відносинам між Угорщиною та Західно-Угорською Народною Республікою в 1918—1919 рр. Див.: Павлюк О. ЗУНР і політика Угорщини//Україна в минулому. — Вип. VII. — К., Львів, 1995. — С. 33—34; Баран З. Маловідомий епізод з історії українсько-угорських відносин (Місія Теофіля Окуневського до Угорщини на початку 1919 р.)//Записки Наукового товариства ім. Шевченка. — Львів, 1997. — Т. 233; Праці історики-філософичної секції. — С. 468—481.

⁶ Павлюк О. Вказ. праця. — С. 34; Алиськевич М. Переговори з мадярами в 1918 р.//Літопис Червоної Калини. — 1931. — Ч. 7—8. — С. 13.

⁷ Алиськевич М. Вказ. праця. — С. 13; Бешко В. Виправа на Закарпаття//Українська Галицька армія. Матеріали до історії УГА. — Т. I. — Вінніпег, 1958. — С. 428; Шанковський Л. Українська Галицька армія. Воєнно-історична студія. — Львів, 1999. — С. 181—185.

⁸ Центральний Державний Архів Вищих органів влади та управління (ЦДАВО) України. — Ф. 3696. — Оп.1. — Спр. 52. — Арк. 20.

- 9 Антонов-Овсеенко В. Записки о гражданской войне. — Т. IV. — М., Л., 1933. — С. 18.
 10 Там само. — С. 34–35.
 11 Там само. — С. 35.
 12 Там само. — С. 279.
 13 Шанковський Л. Вказ. праця. — С. 139.
 14 Антонов-Овсеенко В. Зазнач. праця. — С. 281, 290.
 15 ЦДАВО України. — Ф. 3696. — Оп. 2. — Спр. 356. — Арк. 13–14.
 16 Там само. — Ф. 1078. — Оп. 2. — Спр. 210. — Арк. 3 зв.
 17 ЦДАВО України. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 824. — Арк. 47.
 18 Ювілейна пам'ятка з нагоди п'ятидесятої річниці військовій служби та двадцятилітньої праці для української державності його ексцеленції генерал-хорунжого Володимира Сікевича. — С. 10.
 19 Дещо емоційно описуючи збройну боротьбу в Україні в 1918—1920 рр., автори брошури зазначають: "Та С. Петлюра зі своєю героїчною армією не піддався ворогові і тим не дав червоній язві прорватися в Західну Європу. Президент Мадярщини адмірал Горті пізніше дякував С. Петлюру в особливому відручному листі за врятування Венгрів од чуми Московської — комуни" (див.: Симон Петлюра. — Видання міжорганізаційного комітету по увіковіченню пам'яті С. Петлюри, 1927. — С. 5).
 20 Литвин С. Суд історії: Симон Петлюра і петлюріана. — К., 2001. — С. 476.

ЛИСТ М. ХОРТІ ДО С. ПЕТЛЮРИ. 11.02.1921

Переклад з копії французькою мовою:
 Будапешт, 11-го лютого 1921 р.

Його Ексцеленції панові Головному Отаманові військ Української Народної Республіки, Голові директорії Ексцеленції,

З почуттям великого задоволення прочитав я листа, який Ви мені адресували 11-го Грудня 1920 р.

Я припускаю, що між долею Вашої країни і моєї існує повна аналогія, що утворена більшовизмом. Це дозволяє нам утворити спільну базу для обміну щирими поглядами, який може бути корисним, враховуючи небезпеку більшовизму, яка загрожує цивілізованому світові. Я поділяю Ваш погляд, що Великі держави Європи не уявляють собі повною мірою неминучості і розміру цієї небезпеки. Вони дали цьому доказ, коли перешкодили Угорщині допомогти всім тим, хто так шляхетно проливав свою кров і губив те, що мав, в нерівній боротьбі проти варварських сил. Угорщина з тремтячим серцем слідувала за виявленням надлюдських зусиль, з якими Ваша героїчна Армія вела святу війну за свою свободу і людську справедливість.

Угорський народ добре знає причини тимчасового неуспіху Ваших військ, який стався виключно через брак зброї, і він поділяє ті турботи, що Ви відчуваєте щодо долі Ваших хоробрих козаків. З іншого боку, я цілком уявляю собі, що Ваша особа і Ваша Армія є наріжним каменем в коаліції антибільшовицьких сил. Напевно, Вам не є відомо, що як тільки я прийняв владу Правителя Угорщини, я не переставав організовувати всі мої сили для майбутньої можливої боротьби проти більшовиків.

Угорщина добре знає, що ця боротьба буде для неї боротьбою на життя і на смерть. Тому вона шукає в цілому світі союзників і приймає з великою охотою кожен чесну акцію для концентрації антибільшовицьких сил. Ми враховуємо реальність цієї небезпеки і вживаємо всіх заходів, щоб не припуститися помилок, які стали б результатом неправильного розуміння більшовизму.

Угорщина не винна в тому, що не могла розгорнути всі свої сили у великій боротьбі за всесвітню цивілізацію.

Ваша Ексцеленція може бути певною, що Угорщина ніколи не забуде послуг, які Ви зробили Угорщині, захищаючи кордони Вашої Держави, яка є бар'єром і для Угорщини.

Прошу Вашу Ексцеленцію прийняти запевнення в найглибшій і найщирішій пошані.

Хорті (в. р.)

ЦДАВО України. — Ф. 1075. — Оп. 2. — Спр. 477. — Арк. 83–83 зв.